

פרוטוקול מס' 252
מישיבת ועדת הכספים
מיום א', ב' באייר תשל"ה - 13.4.75, בשעה 10.00

ב כ ח ו:

חברי הוועדה:

י. קרגמן - היו"ר
ע. אמוראי
א. אפרת
ש. ארליך
ס. ארנס
י. בדר
י. בן-מאיר
י. גולן
צ. גרשוני
ש. לורינץ
א. מלמד
י. פלומין
ד. קורן
ח. קודפר
א. רובין

מוזמנים: ג. קיסרון - היועץ המשפטי לוועדה

מ. פרידמן - משרד האוצר
ב. חייט - משרד האוצר

ע. מר-חיים - משרד המסחר והתעשייה

א. וקרצבורגר - מנהל מכרות נחושת תמנע בע"מ

ע. בן-דוד - המשרד לקליטת העלייה

מוזכיר הוועדה: א. קרשנר

רשמה: נ. רינגלר

- סדר-היום: א. ערבות מטעם המדינה לחקלאות (פלחה);
ב. ערבות מטעם המדינה לאזרעי - דן מפעלי דפוס בע"מ;
ג. מתן ערבות מטעם המדינה למנועי בית-שמש בע"מ;
ד. ערבות מטעם המדינה לתשלובת מפעלי טמפו ירוחם בע"מ;
ה. ערבות המדינה למכרות נחושת תמנע בע"מ;
ו. ערבות המדינה - חברות שרותי הנדסה;

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. קרגמן:א. ערבות המדינה למתן אשראי לחקלאות (פלחה)

ועדת הכספים של הכנסת, בישיבתה מיום 22.10.74 אישרה מתן ערבות המדינה בשיעור של 100%, אם ההלוואות לא ייפרעו מסיבות מלחמה ומהומות; ובשיעור של 50%, אם ההלוואות לא ייפרעו מסיבה אחרת, על אשראי בסך 30 מיליון ל"י לחקלאות (פלחה), שניתן על-ידי בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק הפועלים בע"מ ובנק החקלאות לישראל בע"מ.

לאור ההתייכרות שחלו לאחרונה דרוש לענף הפלחה אשראי נוסף בסך של 6 מיליון ל"י. הבנקים הנ"ל הסכימו לתת את האשראי הנוסף בתנאי שהמדינה תערוב לפרעונו. האשראי ישא ריבית בשיעור של 13% לשנה.

ב. פרידמן: לגבי שיעור הריבית צריך לכתוב: "כל שיעור שיאושר על-ידי בנק ישראל". הריבית תהיה

של 13%, או 15%.
ההלוואה תינתן למשקים המגדלים לפלחה באזורים: נגב, עמק יזרעאל, עמק בית-שאן ורמת הגולן.

כל הלוואה ניתנת בהמלצת משרד החקלאות בהתאם למספר הדונמים שהמשק מעבד לפלחה.

ד. קורן: אני מציע שנאשר ריבית של 15% ולא נשאיר האחוז על תנאי.

מ. ארנס: כמה כסף מרוויחים הבנקים על ההלוואות האלה?

ס. פרידמן: צריך לבדוק. אני מוכן להביא פרטים נוספים לישיבה הבאה.

היו"ר י. קרגמן: נאשר את הערבות בישיבה הבאה. לאחר שנשמע את האינפורמציה שנתבקשה.

ש. ארליך: אני בעד דחיית אישור כאשר משהו לא ברור, אבל מה זה עסקי כמה הבנק מרוויח? הצעת

היא לאשר היום את הערבות.

היו"ר י. קרגמן: בזמן הקרוב יוגשו לנו לאישור סכומים עצומים - 800 מיליון ל"י לחקלאות - ואז יופיעו השרים והמזכ"ל. כאן מדובר רק בתוספת של 6 מיליון ל"י לאור ההתייכרות שחלו.

מ. ארנס: אפנים זהו כסף מקרנות של בנקים, אבל זוהי עיסקה שהממשלה מעורבת בה, אין זה עסק פרטי. הממשלה נותנת ערבות על הסכום הזה. אינני מכיר עסק פרטי המקבל הלוואה בריבית של 15% בלבד. יש מושג של "רווחים מוגזמים". חבר-הכנסת ארליך חושב שאין זה עסקנו, אבל אני רוצה לדעת כמה הבנקים מרוויחים. במקרה זה.

א. רובין: כאשר הממשלה מלווה שיעור הריבית הוא 2%; כאשר הבנק מלווה מקרנותיו הוא אינו גובה ריבית. (מ. ארנס: אתה בטוח?) כן.

י. בדר: אני מבקש שהיועץ המשפטי קיטרון להסביר לנו אם זה בסדר שלא מופיע במכתב זון מועד הפרעון.

מ. פרידמן: זוהי תוספת לפניה קודמת בה הוגשו לווועדה זמני הפרעון, החל מחודש סוף עד חודש נובמבר. זמני הפרעון אינם פשתנים, אלא רק הסכום של ההלוואה ושיעור הריבית.

ג. קיטרון: זה בסדר גמור. נאמר במכתב שוועדת הכספים אישרה ערבות ביום 22.10.74 ולאור ההתייכרות שחלו לאחרונה דרוש אשראי נוסף.

י. בדר: דבריי אינם משכנעים אותי מסיבה זו: כאשר מועד פתן ההלוואה הוא שונה וכיוון שניתנת הלוואה נוספת, יכול להיות מועד פרעון חדש. אין זה עניין פורמלי, אלא

י. בדר:

חיוני, כי אני יכול להסכים לשיעור של 15% ריבית לשנה אחת, אבל לא אם
ההלוואה תהיה לזמן ארוך יותר, כי אז תהיה זו מעמסה על התקציב ואנו
נשלם חלק של הריבית מכספי התקציב. צריך לדעת מראש מה הם זמני הפרעון.
לא כתוב במכתב זה לכמה זמן ההלוואה ומהו מועד הפדיון.

היו"ר י. קרגמן: הבקשה היא ל-6 מליון ל"י נוספים באותם
התנאים ובאותם זמני פרעון.

י. בדר:

המסמך הקודם קובע מועד פרעון האשראי
בחודש יולי 1975. אנחנו נמצאים עתה בחודש
אפריל 1975. אני מתנגד שניתן ערבות ל-3 חודשים, כאשר ברור לי שעוד
טרם יקבלו בפועל את ההלוואה יצטרכו להחזיר אותה.

א. אפרת:

בחלקאות יש מצב כזה שהיום מקבלים הלוואה,
בעוד חודש קוצרים, בעוד חודשיים פוזרים.
באז יש כסף להחזיר ההלוואה.

היו"ר י. קרגמן:

ראשית, התנאים האלה הם עד חודש נובמבר
ולא עד חודש יולי.

שנית, אני מציע שנאשר ערבות זו בשינוי
גובה הריבית מ-13% ל-15%. אותם תנאים ישארו. מסמך זה אינו נוגד את
החוק.

ה צ ב ע ה

הוחלט:

לאשר ערבות מטעם המדינה לאשראי בסך 6 מליון
לירות לחקלאות (פלחה), לפי התנאים שחלו על
30 מליון לירות שניתנו קודם, פרט לריבית
שתהיה 15% במקום 13%.

היו"ר י. קרגמן:

ב. ערבות מטעם המדינה לאדרעי-דן מפעלי דפוס בע"מ

(קרא מכתב שר האוצר מיום 31.3.75)

ע. מר-חיים:

מקומו של המפעל בצורת עילית והוא עוסק
בהדפסת ספרים ובכריכת ספרים מסוגים שונים,
ספרי כיס, ספרי ילדים, ספרי צביעה - הכל לייצוא. הוא איננו מוכר שום
דבר לשוק המקומי. כל הספרים מודפסים באנגלית ובצרפתית. ההתמחות היא
בספרים שאזלו. המפעל קונה זכות יוצרים על הספר, מצלם אותו, מדפיס,
כורך ומוכר.

החברה הוקמה ב-1972 והחלה לייצר ספרים
על-ידי ספקי משנה ולייצאם. נוכח הגידול בהזמנות החליטה החברה לרכוש
מכונת דפוס רוטציונית מגרמניה והמכונה הגיעה ארצה שבוע לאחר הפיחות.
הוטל על המכונה היטל הפרשי שער, היטל בטחון וכו'. למימון תוספת
ההתייקרות קיבלה החברה הלוואה בסך 370 אלף לירות נוסף על ה-1 מליון
ו-600 ל"י שיש לו על אותו ציוד. עבור ה-1 מליון ו-600 ל"י לא נזקק
למימון, ועכשיו - כן. תקופת האשראי - 3 שנים מתוך הנחה שיהיה למפעל
הצבר הון. סכום האשראי לו מבוקשת ערבות המדינה הוא 370 אלף ל"י.
הריבית - 10%, כמקובל באזור פיתוח ב' לתעשייה. הבעלים הם: מיכאל אדרעי;
דניאל אגרון; אורי שפירא; החברה למימון תעשיות בע"מ, ג'ון גורקוף.

למפעל זה יש שם טוב ואנחנו מבקשים לאשר
הערבות. ההשקעה הקבועה תגיע ל-4.5 מליון ל"י. אילמלא הפיחות לא
היה נזקק.

הוחלט:

לאשר מתן ערבות מטעם המדינה לאשראי בסך
370 אלף ל"י שיינתן לאדרעי-דן מפעלי דפוס
בע"מ, לפי התנאים המפורטים במכתב הנ"ל.

היו"ר י. קרובין:

ג. מתן ערבות מטעם המדינה למנועי בית-שמש בע"מ

(קרא מכתב שר האוצר מ-17.2.75)

ע. טר-חיים:

בעצם כל הבקשה כאן היא בקשה להבטיח מעורבותה של המדינה ולהבטיח הסיכון שהמדינה לוקחת על עצמה. ועדת הכספים של הכנסת בישיבתה מיום 29.7.70 אישרה מתן ערבות המדינה בשיעור של 26% - שיעור בעלות המדינה במיסקו בית-שמש בע"מ על הלואה בסך 2,437 אלף ל"י שמיסקו קיבלה מבנק לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ. עם העברת הבעלות וההתחייבויות למנועי בית-שמש מבנק הבנק לפיתוח התעשייה שערבות המדינה בסך 8 מליון ל"י על הלואה למנועי בית שמש בסך 16.5 אלף ל"י, שנתינתה אושרה על-ידי ועדת הכספים של הכנסת ביום 22.7.69 תחול גם על יתרת ההלוואה למיסקו בשיעור בעלות המדינה במניות מנועי בית-שמש - 49%. כן הסכים הבנק לדחות את התשלומים עד פרעונם הגיע עד כה והמסתכמים בכ-830 אלף ל"י. הסכום הנ"ל ייבוא כהלואה נפרדת שתפרע במשך 7 שנים ותישא ריבית בשיעור של 8% לשנה.

ד. ארנס:

דובר בפעילות בעלת חשיבות גדולה - מטוסי סילון - עם השלכות למדינה. מפעל הוולקן מחציתו בבעלות הממשלה. לדעתי, לא על יסוד מוצק, מכיוון שאותו יידע ואותם מנועים המיוצרים בצרפת אינם בדיוק הקו שהוא בעל עניין למדינת ישראל ולצה"ל. השוק הפוטנציאלי של המנועים של "טרבל-מייקר" הוא מצומצם מאוד. חשבו שהמפעל הזה ייצר ישירות לצרפת, אבל זה לא יצא לפועל. זה היווה הבסיס. בלעדיו בסיס זה אין הצדקה למפעל. בינתיים המפעל הזה התחיל להיות מעורב באותה פעילות הקשורה בייצור מנועי סילון למערכת הבטחון. פה קבור הכלב. במידה גדולה, כתוצאה מעצם קיום המפעל הזה, שנוסד על בסיס אחר, הפעילות היצרנית היום בארץ בתחום של מנועי סילון מפורזת, מפולגת, לא מאורגנת ולא יעילה. הפעילות הזאת מפורזת בין מנועי בית-שמש, בין התעשייה האווירית וחטיבת הייצור של התעשייה האווירית. זה מפעל מאוד רציני וקשה לי להאמין שהם יצאו תוך איבוד כספיהם.

למיסקו אין כל סיבה לשינויים בארגון העניין. הפילוג מביא לאי יעילות, להפסד כספים, אי עמידה בלוח זמנים. כל אחד שיש לו קשר לפרוייקט הזה יצביע על כך שחלק גדול מהבעיות הקשורות בו נובעות ישירות מצורת ההתארגנות הבלתי רציונלית. לדעתי, הכרחי בהקדם להביא לידי מיזוג של כל אותה פעילות הקשורה בייצור מנועי סילון. מפעל מנועי בית שמש צריך למצוא פתרון. הבעיות עם שידלובסקי הן קטנות. אינני יודע אם זוהי הזדמנות טובה, אבל זוהי הזדמנות להסב תשומת-לב משרד הבטחון ומשרד המסחר והתעשייה.

אינני מתנגד לאישור זה, אבל אני רוצה

לומר לאנשי משרד המסחר והתעשייה שזהו דבר שהייתם למצוא לו הפתרון התעשייתי והמסחרי הנכון.

א. אפרת:

אני אתמוך במתן הערבות הזאת. ביקרתי במפעל לפני שמיסקו החל לפעול, קראתי כל מיני ידיעות שהמפעל כולו נמצא במצוקה די גדולה. אני רוצה לשאול, מבלי להיכנס לפרטים, מהי התפוקה של מיסקו? מיהם הקונים מלבד מנועי בית-שמש? אני רוצה שתוך זמן מסויים נקבל תמונה מה מתרחש במנועי בית-שמש עם המפעלים הנזכרים - מיסקו. אני מבקש שיוגש לנו דו"ח קצר. אפילו אם הערבות יורדת מ-49% ל-40% - המדינה נשארת תקועה במפעל. מן הדין שנשמע מה קורה במפעל. יכול להיות שההצעות שמביא חבר-הכנסת ארנס הן הצעות שצריך לעודד אותן.

י. בן-מאיר:

הנושא של בית-שמש הוא נושא מורכב ביותר ולא צריך למהר להחליט. אמנם ההחלטה היא החלטה טכנית. מה ששמעתי בוועדת המשנה לתקציב הבטחון, שם דנו בנושא, לא קיבלנו חומר, דבר אחד הבנתי: שמהו שם לא כשורה. יש השקעה גדולה, פוטנציאל גדול לניצול הייצור הבטחוני מסביב לנושא של פיתוח כושר ייצור מנועי סילון, שזה המפתח של כלי הטייס. יש ערך פחות לייצור בתעשייה האווירית. התרשמתי שהבעיות שם הן מינהליות, אישיות, ארגוניות. יש ויכוחים. לדעתי, לא הצליחה המדינה - זה עניין של משרד הבטחון ומשרד המסחר והתעשייה - לעשות מה שצריך לעשות שם. לא יכול להיות שבגלל שאי-אפשר להתגבר על בעיות פרסונליות ובעיות מסובכות וקנאויות מסחריות, שבגלל זה המדינה איננה מפיקה התועלת שהיא צריכה להפיק.

י. בן-מאיר:

אני מציע, היות ואני יודע שאחד מהנושאים העומדים לדיון בוועדת המשנה בראשות חבר-הכנסת ארליך הוא בדיקת כל הנושא הזה, שנעכב את האישור. אני מבין שתוך כמה ימים תתקיים ישיבה בנושא זה בוועדת המשנה ואחר-כך חבר-הכנסת ארליך ידווח לוועדה. אני מציע שנעכב את האישור לשבוע-שבועיים, עד שהוועדה תשמע על דוח הדברים בוועדת המשנה בנושא זה. דבר זה יתן דחיפה לגורמים העוסקים בנושא זה, ובמיוחד למשרד הבטחון, שימצא הסדר בעניין זה, כי יש פה משהו שלוחץ.

ע. מר-חיים: שום דבר לא לוחץ. אנחנו מבקשים לבטל ערבות ולהחיל ערבות אחרת. כך המפעל

יקבל יותר סמה שהוא רוצה.

היו"ר י. קרבמן: כל דחיה היא לרעת העניין.

ח. קורפון: נראה לי שהיה נכון, כאשר דנים בנושא זה, ישתתף גם נציג משרד הבטחון, ולא רק

נציג משרד המסחר והתעשייה.

היו"ר י. קרבמן: הביורור לגופו של עניין ודאי יהיה עם נציגי משרד הבטחון. העניין הכספי

איננו שייך למשרד הבטחון.

ח. קורפון: התעוררו פה שאלות מהותיות.

י. גולן: יש לי טענה לנציג משרד המסחר והתעשייה.

אני סבור שאם מביאים ערבות כזאת לא צריך להביא זאת בצורה שמקטינים ולסמוך על זה שאולי יש חברים שאינם יודעים שום דבר על המפעל. כאשר מביאים עניין כזה מסובך זה לא חשוב אם מקטינים באחוזים או לא, כי המעורבות גדולה. היית צריך להיות מוכן להגיד לנו מה הבעייתיות של הקומפלקס הזה, כי אנחנו שרויים עתה באפילה בעניין זה.

למעשה, אני מציע שיו"ר הוועדה יזום בקרוב דיון על המצב. היינו צריכים לקבל היום פרטים ממשיים יותר לפני ההצבעה.

ש. ארליך: מדוע צריך היה לדחות תשלומים בסכום של 830 אלף ל"י?

ע. מר-חיים: כי המפעל לא עמד בהם כיוון שלא היה לו ממה לשלם, כי הפסיד. המפעל מלכתחילה לא עלה על דרך המלך, כאשר עיקר הבעיה היה שהוא לא השתלט טכנולוגית ושיווקית על המוצר הזה והתכניות שתלה בחברת "הרמט" הנותנת את היידע לא עלה יפה. נכון אמר חבר-הכנסת ארנס שהחברת "הרמט" היא בעלת מוניטין ושידלובסקי הוא שהביא אותה למה שהביא. למה לא עלה יפה? - יכול להיות שלא ראו בעין יפה את מה שנעשה בישראל. יכול להיות ששלחו אנשים לא ברמה בכירה וכאשר נתקלו בבעיות זה לא עלה יפה.

אינני מסוגל לענות לאפס קציהן של השאלות שהועלו כאן בעניין מנועי הסילון. היות והבקשה היא הורדת ערבות ולא תוספת ערבות - אני חושב שאפשר להפריד בין הדיון בערבות לבין המהות של הנושא. נדמה לי שזאת לא סיבה לעכב ערבות המספרת את מצב המדינה. הבעיות שהועלו הן חמורות לגופו של עניין. אנחנו תלויים באיש שהמשכו איננו יהודי, ילדיו אינם יהודים, הם לא רוצים להשקיע בישראל, ילדיו מתנגדים למעורבותו בישראל. כל מה שהוא יכול לתת - הוא נותן, אבל אם יקרה לו משהו - נימצא בבעיה. לכן זהו סירוף נגד הזמן. עכשיו הוא מקים שלוחה בקריית-ארבע. הוא יודע שכל עוד הוא פעיל - הוא יכול לעשות למען ישראל.

מ. ארנס: צריך לבדוק האם זה לטובת המדינה.

ע. מר-חיים: יש אנשים החושבים שכן.

היו"ר י. קרבמן: אנחנו זוכרים את כניסתו של שידלובסקי למשק הישראלי, זה לא היה קשור עם המשפחה בכנרת. לעליזה שידלובסקי אין קשר עם שידלובסקי למרות זאת שהוא אחיה. צריך לבדוק הכל.

היו"ר י. קרגמן:

מה שנתבקשנו הוא לא מתן כספים נוספים, שאפשר יהיה לומר שלא ניתן כל זמן שלא נברר; פה ישנה בקשה שהיא לטובתנו, להקטין את הערבות. אם רוצים לדחות אישור זה - בבקשה, אבל הדחיה לא תהיה לטובתנו. מדוע לא נקטין את ערבות הממשלה?

ח. קורפן: כדי לאלץ את המשרד להביא לנו את החומר.

היו"ר י. קרגמן:

אני מציע שנקיים דיון על הנושא בכללו לאחר שנאשר הקטנת הערבות. נניח שנגיע למסקנה, לאחר הדיון, שהכל רע, מה נעשה? - גם אז נקטין את הערבות, וזה מה שאנחנו מתבקשים לעשות.

א) כיוון ששינוי הערבות בא לשחרר במידה מסויימת את הממשלה מהערבות הקיימת - אני מציע שנאשר הקטנת ערבות זו.
ב) בוועדת המסנה, בראשותו של חבר-הכנסת ארליך, נזמין את נציג משרד הבטחון ונשמע ממנו סקירה על המצב. כסף כבר לא נוכל להוציא, אולי לא נוסף.

הוחלט:

לאשר החלת ערבות המדינה למנועי בית-שמש על יתרת ההלוואה למיסקו בשיעור בעלות המדינה במניות מנועי בית-שמש בע"מ.

לאור דחיית התשלומים שמועד פרעונם הגיע עד כה והמסתכמים בכ-830 אלף ל"י, לאשר שהסכום ייראה כהלוואה נפרדת שתיפרע במשך 7 שנים ותישא ריבית של 8% לשנה.

לקיים דיון בייצור מנועי סילון.

היו"ר י. קרגמן:

ד. ערבות מטעם המדינה לתשלובת מפעלי טמפו ירוחם בע"מ

(קרא מכתבו של שר האוצר מ-6.3.75)

ע. מר-חיים:

אמסור כמה נתונים על המפעל. המפעל בו מדובר הוא חלק מתשלובת טמפו. הוא המפעל הקיים בירוחם ומייצר זכוכית חלולה. ההשקעה במפעל הזכוכית הגיעה ל-38 מליון ל"י ומתוך זה ניתנו 19 מליון ל"י הלוואות מבנק לפיתוח התעשייה. בערך 50% המענקים נעו בסביבות 20% והשקעת הבעלים היא כ-35%. אין ספק שהתושבים זוכרים את התפתחות העיר לפני "טמפו" ואחרי "טמפו". המפעל מעסיק תושבים רבים, כ־40 אלף טון זכוכית לשנה. המחזור הוא 110 מליון ל"י, הייצוא בארץ שליש מהתפוקה - 3.5 מליון דולר. המפעל הוא רווחי. הרווח הנקי השנתי החזוי הוא 12 מליון ל"י. סך הכל ההון העצמי הוא 30 מליון ל"י לעומת 38 מליון ל"י רכוש. זאת אחרי שנים של העדר הון עצמי בשיעור מספיק, הצליח המפעל לבנות לעצמו הרכב הון סביר. הפדיון הוא 11% - אחוז יוצא מן הכלל. מנהל המפעל נהרג בתאונת מטוס, דבר המכביד על הניהול. עד עכשיו ייצרו בגז טבעי, עתה יעברו הסבה לדלק. אין ספק שזהו מפעל שהתבסס יפה. רוב תושבי ירוחם מתקיימים על מפעל טמפו.

אין אנחנו מבקשים תוספת ערבות, אלא החלת ערבות. הערבות הקיימת היתה בשיעור של 40% על ההלוואה בסך 12.9 מליון ל"י. המעורבות של המדינה תפחת מ-40% ל-25%, כי אה יחול על 20.7 מליון ל"י. אנחנו ממליצים.

ח. קורפן:

מבחינת הבנק, מה השוני אם זה 40% על סכום קטן, או על סכום כפול?

ע. מר-חיים:

רק מבחינת הסיכון. כאשר יש בקשה כזאת משרד המסחר והתעשייה ומשרד האוצר מנהלים משא-ומתן עם הבנק להקטין את הערבות. כאשר הבנק רואה שהמפעל עולה על דרך המלך הוא ממשיך הלאה.

ח. קורפן:

היכן ביטוח ההצמדה?

ע. מר-חיים:

בנוי בהלוואה. ביטוח ההצמדה מופיע אצלנו בתקציב.

היו"ר י. קרגמן:

אם אין התנגדות - נאשר הערבות.

הוחלט:

להחיל את ערבות המדינה הקיימת בשיעור 40% על ההלוואה בסך 12,869 אלף ל"י על הלוואות נוספות בסך 7,849 אלף ל"י לפי התנאים המפורטים במכתב הנ"ל.

היו"ר י. קרגמן:

ה. ערבות המדינה למכרות נחושת תמנע בע"מ

(קרא מכתב שר האוצר מ-2.3.75)

א. וירצבורגר:

הנושא שעומד כאן לדיון איננו קשור במצב הנוכחי של תמנע, אלא לעבר.

היו"ר י. קרגמן:

מה הם הסיכויים והמצב של ההווה; ומה ביחס לעתיד?

א. וירצבורגר:

מחירי הנחושת בשוק העולמי ירדו ב-12 החודשים האחרונים למעלה מ-50%. עוד באפריל 1974 היו מחירי הנחושת בשוק העולמי 1,270 ליש"ט הטונה בבורסה בלונדון. בספט' ירד המחיר ל-600 ליש"ט, בינואר ל-512 ליש"ט ומאז יש התאוששות קלה והמחיר עלה ל-560, 580, 590 ליש"ט. חלק ניכר מהנחושת הולך לפיתוח, החל מהיצרן, הכבלים לחשמל, לטלפון ושאר נושאי בנין, צנרת גז בבתים, רדיאטורים במכונית וכן מוצרי מותרות. מחירי מוצרי הנחושת לא ירדו, אבל מחיר הנחושת ירד.

בעולם הגדול, כאשר ישנו ריסון, או נסיגה כלכלית - קונים פחות, מייצרים פחות וזה מורגש בכל תחום שהוא. הנחושת מבחינה זו היא בורסה הפועלת יום-יום, של יצרנים המכסים את עצמם לקראת העתיד. אם קונים פחות - עולה המלאי; ועם עליית המלאי - יורדים המחירים. זהו כדור שלג שאנחנו עכבנו אחריו בעליות ובירידות חזקות מאוד. בחוברת שהעברנו אליכם יש עקומה שבמשך 10 השנים האחרונות המחיר קפץ 4 פעמים למעלה וירד 4 פעמים למטה. זהו בעצם הרקע של אותו שפל אליו נקלענו בשלושת-רבעי השנה האחרונה של הירידות במחיר הנחושת, כאשר במקביל עלו הוצאות הייצור.

הסיבות שגרמו לעליות בהוצאות הייצור הן לא עליות ספציפיות. אחד הגורמים הוא עליית מחירי החומרים. אנחנו צורכים חומצה גופריתנית לייצור שלנו. מחירי הגפרית עלו פי 3. ב-1973 שילמנו 22 דולר לטונה גפרית; ב-1974 - 45 דולר; ב-1975 - 60-70 דולר לטונה. במקביל גם הוצאות ההובלה עלו, אם כי לא באותו היקף.

ההוצאות עלו פי 3. חשמל, מים, דלק, כמרבן שכר עבודה, עם כל המשתמע מכך. המחירים ירדו ואילו ההוצאות עלו.

היקף ההפסד לשנת 75-1974 עלול להגיע ל-30-35 מליון ל"י. אילו היינו ממשיכים לעבוד בתפוקה מלאה ללא שינוי והעולם כמנהגו נוהג, הרי בשנת 76-1975, בהתאם לתחזיות, היינו עשויים להגיע להפסד בסדר גודל של 70 מליון ל"י. ברור שהפסד כזה הדעת איננה סובלת. בדקנו את עצמנו מה ניתן לעשות ואיך ניתן לעשות. הנושא נדון במועצת המנהלים, אשר היא יחד עם הנהלת החברה הגיעה למסקנה הגיונית שאין הצדקה להחזיק את המפעל. בדקנו האפשרות מה היה קורה אם היינו סוגרים את המפעלים ומחזיקים רק צוות אחזקה. זה היה צריך לעלות 10 מליון ל"י לשנה להחזיק את המפעל, בלי שום תפוקה. גם לסגירת המפעל יש מחיר.

בדקנו גם מה המשמעות אילו הינו היו מחליטים לסגור את החברה לגמרי, עם כל ההתחייבויות שלה, מה המשמעות אם לא סוגרים אלא מפטרים 95% מהעובדים ומשאירים רק צוות אחזקה, מה היה המחיר עבור זה? ברור שכל החלטה מסוג זה איננה בסמכות מועצת המנהלים. הדבר הועבר לשר המסחר והתעשייה והוקמה ועדה משותפת על-ידי שר המסחר והתעשייה ושר האוצר. העניין הגיע לוועדת השרים לענייני כלכלה שהחליטה לא לסגור את המפעל, אבל מצד אחר למעשה לעשות שני דברים עיקריים: לצמצם את התפוקה, כי אם יסגר המפעל הכלכלי האופטימלי משמעות הסגירה תהיה - סגירת אילת. אם הינו מפטרים בתמנע כ-900 עובדים - תמנע עד היום היא המעסיק הגדול ביותר באילת, כאשר המעסיק השני הוא המלוגאות והתיירות

א. וירצבורגר:

גם בנמל ישנה נסיגה, אמנם לא באותו היקף, בקצא"א יש נסיגה משמעותית. אם תמנע היתה נסגרת - זו היתה סגירת חצי אילת, אם לא למעלה מזה.

במקביל חיפשנו כמה צריכה לרדת התפוקה אם לא סוגרים את תמנע. מהו היקף התפוקה אליו ניתן לרדת מבלי שמחיר הטובה יהיה גדול בהשוואה למחיר היום.

הוחלט: א) לפטר כ-200 עובדים מתוך 900 העובדים; במקביל לצמצם התפוקה ל-7,800 טון במקום 11,000 טון. בשנה האחרונה יצרנו 10,000 טון, כתוצאה ממלחמת יום הכיפורים. לאחר מכן לא עסקנו בפיתוח והדבר השפיע על היקף התפוקה. ג) הוחלט לערוך שינויים במערכת השכר. מערכת השכר כפי שהיא בנויה היום מביאה לידי כך שכל החלטה על תוספת יוקר - בתוספת היוקר האחרונה של 300 ל"י היו עובדים שלגביהם ההשפעה היתה לא 300 ל"י, אלא 800 ל"י, 1,000 ל"י -1,200 ל"י לחודש. חלק פרמיות וחלק מההשלכה של הזכויות לפיצויים. אחר וכל כספי הפיצויים מושקעים במכרה, מושקעים במפעל, כל קרן הפיצויים הושקעה בחברה. קרן של 13 מליון ל"י שהיום מגיעה ל-22 מליון ל"י. ברור שהעליה בשכר העבודה של עובד, נניח מ-300 ל"י עם הפרמיות עלה ל-600 ל"י. אם העובד עובד 10 שנים בחברה - זה 6,000 ל"י לשנה, וזה 500 ל"י לחודש עלות לחברה לעובד במשך שנה. השינוי במערכת השכר - אם זה פרמיות ובורמות מדודות, או כל שינוי אחר שניתן ללכת לקראתו; ג) ההחלטה השלישית היתה לגבי עצם הגרעון הצפוי. מה יהיה תוך כדי הצמצום הזה, בכמה יפחת ההפסד.

מהן הציפיות מבחינת מחירי הנחושת? השפל הנוכחי של למטה מ-600 ליש"ט טונה נחושת זהו שפל שלא רק אנחנו איננו יכולים לעמוד בו, אלא גם מפעלים אחרים בעולם אינם יכולים לעמוד בו. ישנם מפעלים שנסגרים, או מצטמצמים. בארצות-הברית יש מחיר של היצרנים, מאחר ורוב המכרות בארצות-הברית מחיר העלות הוא 750 ליש"ט לטונה נחושת. בארה"ב יש מחיר סגור שהצרכנים משלמים את המחיר של היצרנים. יש איסור על היבוא, או מכסים גבוהים. יש מחיר פנימי. העלות אצלנו בתכנית המצומצמת עשויה להגיע ל-860 ליש"ט. אילו היינו מייצרים 11 אלף טון בשנה - העלות היתה 940 ליש"ט. היום המצב הוא שככל שמייצרים - מפסידים יותר. במסגרת התכנית המצומצמת התפוקה השולית יקרה יותר.

הנושא הבא שהטריד את החברה ואת ועדת השרים לענייני כלכלה הוא: מה יהיה בעתיד? יש ציפיות שהמחירים האלה לא ישארו בגבול הנוכחי של 560 ל"י. ישנו ארגון של יצרני נחושת שהוא פחות חזק מארגון אופ"ק. בו יושבים: צ'ילה, פרו, קטנגה. אנחנו לא משחקים שום תפקיד בעולם המייצר בין 7 ל-8 מליון טון נחושת בשנה. אנחנו מייצרים רק 10 אלפים טון לשנה. כיום, מדינת ישראל צורכת יותר נחושת ממה שאנחנו מייצרים. לאחרונה יל שינוי והם הצליחו לבצע את ההחלטה שלהם, אבל זה לא מורגש. במקדם או במאוחר, כל עוד צ'ילה לא מפסידה על הנחושת, יקה משהו. איננו יודעים כמה זמן דרוש לכך. ישנה אופטימיות מסויימת לגבי העתיד. נניח שהמחירים יעלו, בעוד 3 שנים עלול לחזור משכר נוסף ויבוא גל כלפי מטה. זה הביא אותנו למחשבה להרחיב את בסיס הקיום של החברה.

על בסיס זה הוכנה תכנית ראשונית המבוססת על בריחה מהצמנט כיוונים. כיוון אחד: חימיכלים של נחושת לייצוא. אני מתכוון לחומרי הדברה; כיוון שני - נחושת מתכתית, ונושאים שלא שייכים לנחושת, כגון: יבוא תרכיזים לאילת, עיבודם בארץ על בסיס תשתית קיימת ועיבוד של חלק עמודים המיועדים לארצות אחרות. כך שתמנע תיהפך לבסיס תעשייתי של אילת. זה מה שהטריד את הממשלה, שלא תהיה תלויה באותן מגמות בשוק.

במשך 10 השנים האחרונות צברה החברה כ-50 מליון ל"י רווח עם פחת וריבית.

היו"ר י. קרגמן: כמה עובדים אתם מעסיקים?

א. וירצבורגר: היו 900 עובדים. בסוף 1974 הגענו ל-860 עובדים. התחלנו במבצע פיטורין לאט וביסודיות, לא הוצאנו 200 מכתבי פיטורין, כדי לא להעמיד את המדינה ואת אילת על גלגלים. התחלנו במבצע הפיטורין בתחילת חודש מרס. באמצע היה חג הפסח, עם כל המשתמע מכך. הגענו ל-765 עובדים ונמשך בפיטורין עד שנגיע ל-720 ול-700 עובדים. קיבלנו על עצמנו מספר עובדים עם ציוד שלנו מחוץ למסגרת המפעל, כך שנוכל לשמור על מספר עובדים שיהיו בחוץ וררויחו את לחמם.

היו"ר י. קרגמן:

מהי ההצעה ביחס לערבות?

ע. מר-חיים:

מדובר פה בשתי תכניות פיתוח: א) 5 מליון ל"י; ב) 13.2 מליון ל"י. להשלמת השקעות פיתוח שבוצעו עד עכשיו בפועל, וכן מימון ההתייקרויות. פיתוח נוסף של המפעל והרחבת מעגל הציוד של המפעל. להלוואות אלה מבוקשת ערבות המדינה. כבטחון להחזרת ההלוואות ישמש שעבוד שוטף של הרכוש הקבוע של החברה. זאת היינו מבקשים גם לו היה המצב ב-1 באפריל 1975 שלא עושים שום דבר.

בעניין התולדה של העניין הזה, בשאלת השאלה מה התרומה של כ"ל לעניין. עד היום המניות של תמנע לא היו בידי מ"ל. כ"ל איננה נושאת באחריות. כ"ל נכנסת לתמונה ותפעל בשני מימורים: א) עניין המלווים הנוספים יהיה אחד הדברים שכי"ל תצטרך לעשות; ב) מתן אמצעים לאפשר לתמנע לעבור את תקופת המשבר. או שהמצב לא ישאר בשפל והעקומה תעלה למעלה; ואם לא - מוצרים אחרים. זה יהיה באחריות כ"ל - כימיקלים לישראל.

י. פלומין:

מונח לפנינו סקר בנק לפיתוח התעשייה. אני קורא בו שסך-הכל כל ההפרשים בסך בדצמבר 1974, היינו לאחר הפיחות, לבין התכנית כפי שאושרה על-ידי הבנק הוא 11 מליון ל"י. על סכום זה מבקשים 5 מליון ל"י, לזה מצטרף סכום של 13.2 מליון ל"י וכן מענק של 6.5 מליון ל"י. וכן 2.3 מליון ל"י. סך הכל - 27 מליון ל"י; כאשר כל התכנית כפי שאושרה על-ידי הבנק היא 11 מליון ל"י.

היכן נעלמו 16 מליון ל"י? האם הועברו למימון הפסדים שוטפים? אם התכנית היא 67 מליון ל"י, והמקורית - 56 מליון ל"י ועל זה קיבלתם - בואו נדבר על 11 מליון ל"י, ולא על למעלה מ-18 מליון ל"י הלוואה.

אמרת שבתפעול מלא יהיה הפסד של 70 מליון ל"י; ובתפעול אחזקה בלבד - הוצאות של 10 מליון ל"י. אני מניח שב-10 מליון ל"י כלולות הריבית וצוות האחזקה של כ-50 עובדים. זאת אמרת, שההפרש הוא 60 מליון ל"י. אינני מבין איך מגיעים לכך ש-60 מליון לירות מתחלקים ל-850 עובדים. אם כן, השכר הוא גבוה מאוד. החומר לא עולה, פחת יש, ריבית אתה משלם, מה שעולה זו העבודה להפיק אותו. איך יכול להיות ששכר עבודה של 850 עובדים הוא 60 מליון ל"י. האנרגיה עולה כמה מליונים בלבד. היכן האלטרנטיבה?

בעמ' 17 של המאזן אינני מוצא את ה-55 מליון ל"י. היכן ה-55 מליון ל"י?

מ. ארנס:

אנחנו מתבקשים לאשר ההלוואות להשקעות ולהתייקרויות שאושרו לפני למעלה משנתיים. ברור שקרה משהו. לאור מה שקרה, אני מבקש שנקבל הערכה מחודשת של כל המצב, במקום בקשה לאשר אותן תכניות שאושרו לפני שנתיים. נוסף לכך החומר הבסיסי לגבי הלוואה גדולה יותר איננו נמצא ברשותנו.

מה שמפריע לי הוא דבר יסודי יותר. אני חושב שאני מבין באופן כללי את הפרובלמטיות של הבעיה. מצד אחד, השיקולים של המפעל עצמו, כפי שהם נשקלים על-ידי מנכ"ל המפעל, מועצת המנהלים והיו"ר שלה. אלה צריכים להיות שיקולים עסקיים גרידא; מצד אחר, שיקולים מעבר לשיקולים של המפעל: אילת, ההשלכות הכלכליות על המדינה וההשלכות הבטחוניות על המדינה. הסיכוי שההחלטות שנקבל תהיינה נכונות הוא שההחלטות תתקבלנה במערכת תמריצים ברורה ומשמעית. מועצת המנהלים הגיעה למסקנה שצריך לסגור את המפעל מבחינת המפעל; וועדת השרים לענייני כלכלה החליטה שלא. זה לא מבטיח שההחלטות תהיינה נכונות. הייתי מבין לו שר המסחר והתעשייה היה מחליט שהוא מאשר למפעל סובסידיה בסכום מסוים, אז המפעל נשאר עם המאזן שלו ואחראי על השגת רווח בהתאם לתנאים. הדברים לא הובררו בצורה מספקת כדי שנוכל להגיע למסקנה שהחלטה המתקבלת היא החלטה נכונה.

אני מבקש לדחות את האישור בנושא זה ומבקש מיו"ר מועצת המנהלים ומשרד המסחר והתעשייה שחופיעו לפנינו ויציגו לפנינו את הכל.

י. בדר:

הדבר הוא יסודי יותר, הוא מתחיל מאיחוד המכרות בתמנע. הם גרועים ועניינים בהשוואה למהות העופרה בעולם. זה קצת פחות משולי תוצאה שכאשר מחירים של נחושת הם גבוהים מאוד בעולם יש רווח תפעולי, אין רווח לו היינו

י. בדר:

עושים חשבון ריאליסטי של השקעה. כאשר יש ירידה של מחירים של נחושת בעולם, זה דבר קבוע יותר משיאי הבורסה בלונדון - יש הפסד. בחוק החברות הממשלתיות אנחנו דורשים שהם יתנהגו לא לפי שיטה משרדית. אם הממשלה חושבת שמסיבות מסויימות צריך להזרים כסף. כסף חי על כסף שנכנס ולא נראה אף פעם, אלא כאשר כל החובות הם בלתי צמודים, אז האינפלציה מקלה. יש במסמך זה רשימה של חובות.

אם הממשלה רוצה שהמפעל יתקיים - היא צריכה לפעול באמצעות התקציב, ולא באמצעות הלוויה שאין לה שום סיכוי של פרעון, ולא על-ידי ערבויות שבעיניים פקוחות איננה ערבות, אלא הקצבה. לוועדת הכספים אין סמכות להקציב. אם הממשלה חושב להקציב - עליה להקציב.

דרך אגב שמענו דברים אופטימיים בקשר להשקעה לפני שנה-וחצי. ברור שההשקעה הזאת איננה השקעה, אלא הפסד. (הי"ר י. קרגמן: ים המלח כיסה את כל ההוצאות שלו.) יש עובדים שעובדים לא בשמחה, אבל במסירות. במפעל שחומר-הגלם איננו טוב, כאשר יש תרכיב של נחושת 1.2% בעופרה, להוציא מטונה 12 ק"ג של נחושת עולה לנו בדיוק כפי שבמקום אחר בעולם עולה להוציא 100 ק"ג מן העופרה. זוהי מחלה הנובעת מעקשנות שלנו שאנחנו צריכים להמשיך במפעל הזה. במשך 5-6 חודשים מצאו מקום בו הוציאו 2.1% של נחושת מעופרה. אם כך ימשך - הנחושת תהיה זולה לייצור פי 2.

אני חושב שמחובתי להצביע נגד אישור ערבות זו. כאשר הממשלה תדרוש כסף מאותן סיבות ששמענו - עובדות ותקופת מעבר - אצביע בעד ההקצבה, אבל לא בעד מתן ערבות. תקופת מעבר זהו ביטוי מטעה מאוד. כאשר ברור שיש סיכון ברור שיהיו מחירים גבוהים ובעוד חצי-שנה יהיו גבוהים יותר. מחירים נמוכים אלה יכולים להשאיר בעולם 20 שנים. לביטוי: תקופת-מעבר - אין יסוד. אי-אפשר לדעת כמה זמן המחירים יהיו נמוכים. באמריקה יש עופרה הנותנת 11% נחושת ועוד 1/2% או 1/4% זהב, ונוסף לזה גם כסף, בתור תוצרת לוויה. (הי"ר י. קרגמן: אין להם את אילת.)

במצב זה אני מציע לא לאשר הערבות ולהמליץ לפני הממשלה לשקול אם היא רוצה להקציב כספים למפעל. הממשלה השקיעה במניות ללא רווח וגם בתור השקעה ישירה שנה-שנה. שתשקיע שוב ולא תפנה אלינו בבקשת אשר ערבויות והפסדים. לא אמרתי שצריך לסגור את המפעל. מחובתי להתנגד לפיקציות. אם רוצים לתת כסף - שיתנו; אבל לא ערבויות. (הי"ר י. קרגמן: זו לא פיקציה.)

ש. לורינץ: האם הסכום של 18 מליון ל"י שאנחנו מתבקשים לאשר ערבות הממשלה לגביו הוא סכום שכבר נוצל והערבות היא לאחר מעשה? כי אז לא אעיר הערת. אם הסכום לא הוצא, אני שואל: האם ישנה אפשרות לא להשלם את הפיתוח? הפיתוח היה לשם התרחבות והוא היה בזמן השיא של העבודה במפעל, בשנת 74-1971 רצו להגדיל את התפוקה; היות ואנחנו פונים לצמצומים, האם הפיתוח חייב להיגמר? האם ייגרם נזק למפעל אם הפיתוח לא ייגמר?

אם התפוקה בארה"ב היא 750 ליש"ט לטונה, הרי לא מתקבל על הדעת שהמחיר הנמוך הזה יישאר לעולם. לא ייתכן שיפיקו נחושת שהוא מצרך בסיסי על הפסד. לא מתקבל שלתקופה ארוכה המחיר של המכירה יהיה מתחת למחיר הממוצע. מוצדק להביא בחשבון שהמחיר יהיה מעל למחיר הממוצע. הגיוני להניח שהמחיר יהיה באיזה מקום מעל לממוצע. לכן אני מעיר שלא צריך למהר כל כך. אנחנו זוכרים את תמוע לפני 10 שנים ולפני 20 שנים, כאשר זעקנו שיש לסגור את המפעל; והנה הגיעו שנים שתמוע הצדיקה את קיומה, צברה במשך כל השנים רווח בסכום של 50 מליון ל"י. אמנם יש להתכונן עכשיו לשפל, אבל לא להגיד לסגור, ואחר-כך כאשר יהיה שינוי לטובה לא נוכל להפעיל את המפעל. צריך להתכונן לתקופת מעבר, אבל להשאיר את כל האופציות שאפשר יהיה להמשיך לעבוד בתמוע.

אם ב-75-1974 ההפסד היה 75 מליון ל"י, פירוש הדבר שהיו 900 פועלים שההוצאה לפועל היתה כ-40 אלף ל"י לשנה. אני ער לכך שיש גם הוצאות אחרות. (ע. מר-חיים: הפסד לפועל.) זו הסיבה שממשיכים בקיום המפעל, כי יש להעסיק את הפועלים העסקת פועל עלתה כ-40 אלף ל"י לשנה. זהו החשבון, אבל הוא לא הגיוני, כי הסכום הוא גדול מדי. האם יש הסבר על כך?

ע. אמוראי:

מימי לא נתקלתי בדבר קשה כל כך. אני מציין לשבח את הנהלת המפעל שאמרה דברים ברורים. הנהלת המפעל לא הציעה לסגור את המפעל, אלא להשעות את פעילותו. זהו מעשה של אומץ לב מבחינתה של ההנהלה. השעיית המפעל - זהו הדבר הנחוץ למפעל. לממשלה יכול להיות שיקול אחר. לממשלה יש חשבון מבחינה כלכלית גרידא. עם כל התנודות שהיו בנחישות, הירידה במחירי הנחישות היא כאשר עדיין נמשכה הגיהות. אני סבור ששיא השפל בו אנחנו נמצאים הוא לא גזירה, זה תלוי בפיתוח. כל מי שמתייחס למפעל רק כמפעל שתורם לאזור - חורג מהמצב במפעל. את תמנע הכנו לתעשייה מסויימת. צריך להבין שכאשר חומר הגלם הוא כל כך גבוה כמו בתמנע אינך יכול לראות רק את הרווחיות של המפעל, אלא לראות גם את העובדה שהפועלים משתכרים. מה שהיה לפני 10 שנים - לא היתה לנו תעשייה. אינני יכול להגיד שב-10 השנים האחרונות הפסדנו על תמנע.

אל בחופזה. אני מבקש שתמציאו לנו החומר על התהליך ומי יהיה השותף שיפיק. אם התשובה על שאלתו הואשונה על חבר-הכנסת לנרינץ היא שהסכום המתבקש הוא לאחר מעשה - אני מציע לתת ערבות זו לתמנע.

א. סלמד:

אני מסכים עם דברי חבר-הכנסת בדר שצריך לממן את הסכום המבוקש בהווה לא על-ידי הלוואות ממשלתיות, אלא באמצעות סובסידיות. אם השיקול לאי סגירת המפעל הוא אילת - צריך שתינתן סובסידיה, אבל אין לזה קשר עם הבקשה להשלמת הערבות להלוואה. זה שייך לעבר. עם השקיעו השקעות, הבנק לפיתוח התעשייה הכיר בהן, וזהו חלק אינטגרלי של ההשקעות וצריך לתת להן ערבות; מה שאין כן לגבי אורכה של תקופה זו, אין יודעים כמה זמן היא תארך. בעולם נעשית פעולה שתהיה קורלציה די ברורה בין מחירי הדלק לבין מחירי הנפט. יש לחץ של מדינות העולם השלישי להשוות אותם למחירי הנפט. יהיו לכך תוצאות. איש לא יכול להגיד אם זה יארך חצי-שנה, שנה, או שנתיים. עד אז מדינת ישראל הרוצה להמשיך בפעילות המפעל בתמנע צריכה לשלם. איננו צריכים להעמיס על תמנע חובות והלוואות, אלא לסבסד את המפעל.

אני רוצה לחזור לזכרון על כי"ל. לגבי כל האלטרנטיבות שהוצעו כי"ל מהווה נושא לדרך של איחוד מפעלים, אבל יכול להיות שאותו כי"ל יצטרך להגיע לימזוגים מסוגים שונים וזאת תהיה עבודה לגיטימית. נראה שזה משרת את העניין יותר.

לכן אני בעד אישור הערבות המבוקשת

בתנאים המבוקשים.

ש. ארליך:

אני מציע לא להחליט על כך היום ולשמוע את שר המסחר והתעשייה.

היו"ר י. קרגמן:

כל העניין בארץ אינו דומה למה שיש בעולם של אותן בעיות שהן לא כלכליות טהורות, אבל הן בעיות קיומה של המדינה. לגבי אילת: אי-אפשר להגיד שאפשר לפזר את אילת. אין אלטרנטיבה לאילת.

מ. ארנס:

הדגשתי את כל השיקולים המיוחדים במינם הקשורים בנושא הזה. אמרתי שבתהליך קבלת ההחלטות צריך למקד בצורה נפרדת את השיקולים העסקיים והשיקולים האלה, כדי שההחלטה תהיה נכונה. (היו"ר י. קרגמן: הדברים קשורים אחד בשני. אי-אפשר להפריד בשיקולים.) לכן ביקשתי להזמין את שר המסחר והתעשייה.

היו"ר י. קרגמן:

איש לא הציג לסגור את תמנע. האנשים שעזבו את המפעל לא ישארו באילת, הם יילכו לצפון. אילת תתרוקן מאנשים. קראתי בעתונות מה היה סביב פיטורי העובדים - היו איומים. חלק מהעובדים עבר לעבודות אחרות. זאת צריך לעשות בשקט על-מנת לייצל את המפעל. צריך לאפשר לתמנע עד עבור המשבר, או להתארגן אחרת, או שהמוצרים שלהם יהיו אחרים. צריך לתת לתמנע להתבסס ולעבוד לא רק על נחישות. אם אפשר היה בכמה אזורים פיתוח לגוון את התעסוקה, כי מסתבר שאם מפעל מתמוטט - כל העירייה מתמוטטת. אני רואה את עפולה, או דימונה, המפעל בדימונה מעסיק 600 איש המפרנסים 600 משפחות. אם נאלצים לסגור המפעל - זה אסון לאותו מקום. זה מכביד גם עלינו. כך זה התפתח. לא עמדו בתור יזמים פרטיים. לולא תמנע אינני יודע אם היישוב באילת היה בסדר גודל כפי שהוא היום.

היו"ר י. קרגמן:

אני לא מקבל את דבריו של חבר-הכנסת בדר שזה יהיה בתקציב. אני מתנגד לזה. מה שאנחנו נותנים הוא ערבות לבנק, אחריות למפעל לעשות מאמצים לשלם זאת. אם אתה משחרר את המפעל לגמרי, אתה נותן כספים בלתי חוזרים. כל מפעל עושה מאמצים כדי שהכסף לא יילך לסמיון. בים המלח שילמו הכל. בתמנע היו 7 שנים טובות.

חבר-הכנסת פלומין שאל מהיכן לוקחים את ה-50 מליון ל"י. נשמע על כך. אם המפעל צבר רווחים בסכום של 50 מליון ל"י - זה דבר גדול. הוא לא אכל את כל ההון, הוא עשה רווחים. אם אנחנו נותנים תמיכה למפעל, לא על-ידי תקציבים, אלא על-ידי כך שאנחנו באמצעות הבנקים מגייסים להם כסף כדי שיוכלו לפתח את עצמם. אני חושב שדרך זו בריאה יותר מאשר מתן תקציב של 10 מליון או 20 מליון ל"י שמקציבים אותם ואלה כספים בלתי חוזרים. בתמנע יש ישוב שמתקיים על המפעל, אנשים חיים מעבודתם במפעל. (י. בדר: למעלה מ-200 מליון ל"י הוכנסו לשם. בוודאי 80-80 מליון דולר.) בני-אדם מתפרנסים מעבודתם במפעל. אתה בא לאילת ליהנות שם - עלינו לראות את האנשים המחזיקים את האזור. אם לא היו מקימים את תמנע - אילת היתה עכשיו עיירה קטנה. בשארם-א-שייך יש בעיה של תעסוקה ולכן היישוב שם לא גדול. 70%-80% של מפרנסי אילת עובדים בתמנע. לולא תמנע העיר לא היתה גדולה כפי שגדלת, כי אוצרות הטבע שם הם דלים.

א. וירצבורגר:

ההשקעות שבגינן מתבקשת הערבות הן למעשה לא השקעות להרחבת המפעל, אלא להמשך קיומו של המפעל. מכרות הן עוגה שאוכלים אותה וכאשר היא נגמרת אין יותר. למעשה, תמנע הפיקה 12 מליון טון עופרה ויש לה רזרבות. בסך-הכל פי 4 ממה שהיה ידוע עם הקמתה. כדי להגדיל את הרזרבה הזאת הושקעו באדמה 20 מליון ל"י. לא קיבלנו שום תקציבים למטרה זו - זה נעשה מרווחי החברה. חלק מרווחי החברה מושקעים. במאזן עצמו אפשר למצוא קידוחים לגילוי מרבצים. 12 מליון ל"י זהו נכס שהושקע באדמה מתוך נכסי החברה. אותו הדבר לגבי פיתוח המכרה. יש לנו מכרה פיתוח ויש לנו מכרה תת-קרקעי. הגיעו ל-5 מטר של עופרה. היום לא עובדים בפרופורציה של 1:3, 1:4, אלא בפרופורציה של 1:20. ישנו כיסוי טפל של 100 מטר כדי להגיע ל-6 מטר עופרה.

י. פלומין:

היכן זה במקורות? זה עדיין לא אותן הלירות מבחינת השווי. יש בעיה של הערך הנוכחי של הכסף. גם אותן אינני רואה.

א. וירצבורגר:

הרווחים מושקעים, בחלקם מופיעים בעבודות. ברצון מוכן אני לתת לך פירוט של מבני המאזנים. למעשה, הרווחים האלה מושקעים לפיתוח החברה. איך זה מופיע במאזן? - אגיש לך בצורה מסודרת.

לגבי הערבות המתבקשת - היתה לנו תכנית השקעות שהחלק הארי היה פיתוח מכרה תת-קרקעי חדש, פיתוח וצידוד. תכנית ההשקעות ל-3 שנים אלה שהיתה במקורה 56 מליון ל"י וגדלה כתוצאה מההתייקרות ל-69 מליון ל"י - ואלה 11 מליון הל"י שהוזכרו. אנחנו מבקשים היום ערבות על סך 5 מליון ל"י. מכרה אחד הסתיים. פיתחנו מכרי שני וההשקעה היתה 11-13 מליון ל"י, בהשוואה לתכנית שהיתה.

לגבי הערבות על ההלוואה בסך 13 מליון ל"י - כאן מדובר בפיתוח מכרה פתוח. הסרת כיסוי טפל מעל לעופרה לאורך זמן, אין זה עניין של הגדלה, אלא המשך קיומו של המפעל. אם לא מקיימים את המכרה - אין תפוקה, אפילו לא מוגבלת. אנחנו נמצאים באמצע ההשקעה. אם לא נסיר, הרי עוד שנה-שנתיים לא תהיה עופרה. זו תולדה ישירה. עצם צמצום הפעילות שלנו לשנה זו יש לה משמעות שלא נוכל לקפוץ ביום אחד להגדלת התפוקה. זה מחייב פיתוח, ופיתוח אורך זמן. בשנה זו החלטנו לצמצם את היקף הפיתוח, אבל 13 מליון ל"י עבור תכנית ההשקעה לאותו מכרה פתוח, שהיא כולה 30 מליון ל"י, בגין החלק היחסי הזה של 13 מליון ל"י אנחנו מבקשים את הערבות להלוואה. ההתחייבויות קיימות ואנחנו מגבילים אותן בגלל ההתייקרות.

ע. מר-חיים:

לשאלת חבר-הכנסת פלומין: אינני יודע מדוע הונח כאן רק הסקר האחרון. מדובר בשתי תכניות השקעה. תכנית אחת היא למכרה תת-קרקעי; ותכנית אחרת - למכרה פתוח. תמנע מקבלת את שיעור ההלוואה שמקבל כל מפעל באזור פיתוח א'. אין פה כיסוי הפסד. תכנית ההשקעה מאושרת על-ידי הבקשה. אלא מה, היות

מר-חיים:

זלה תכניות המשתרעות על-פני שנים - שיהיה ברור: איננו מנסים דרך איזה זוג הסדר לא ישיר להעביר סכומים לכיסוי הפסד.

לחבר-הכנסת ארנס: צריך להבדיל מבחינת החלטה המוסדית ומבחינת הצורה הכספית הפורמלית מי עוסק במה - מי עוסק זהלך הדברים ומי עוסק בכיסוי ההוצאות. בדיון בוועדת השרים לענייני לכלה הועלו הצעות של קונסולידציה של חובות, או מקרנות הייצוא או מנגיד נק ישראל. שר האוצר אמר שבשום פנים ואופן - לא. מה שהיא צריכה לקבל - זבל; ומה שהיא חייבת לשלם - היא תשלם. תמנע תשלם את 4 מליון הל"י בחשבון נפרד יובא החשבון כמה עולה להחזיק את תמנע. הסכום הזה שהוא צרך 60 מליון ל"י - חלקו כסף שמניחים שיחזור וחלקו כסף שבוודאות יודעים לא יחזור, חלק מהפחת יכול להיות שיוחזר, אבל כאשר אתה מפסד עובד ומשלם פיצויים - זוהי הוצאה וסכום זה לא יחזור. חלק יחזור כהלוואה בנקאית שנק ההון. זה לא מחייב השקעה גדולה, הלוואה וערבויות.

כיוון שהיתה בקשה לא לאשר - נדחה זאת לישיבה אחרת אליה נזמין את שר המסחר והתעשייה. יו"ר י. קרגמן:

הוחלט: להזמין לישיבה הבאה בנושא זה את שר-המסחר והתעשייה.

יו"ר י. קרגמן:

ערבות מטעם המדינה לאינקובה, חב' להשקעות ולנאמנות בע"מ ו/או שירות הנדסה בישראל בע"מ ו/או אסי שרותי הנדסה אינטרנשיונל בע"מ ו/או שקל לפתוח בע"מ

הלווים הנ"ל נמצאים בתהליך של הרחבת סגל יבדיהם. במסגרת הרחבה זו-יקלטו הלווים כחמישים עולים אקדמאים ובעלי צצוע שיועסקו כמהנדסים, כלכלנים, מודדים, שרטטים ועוד. בנק לפתוח זעשיה בישראל בע"מ הסכים לתת ללווים הלוואה בסך כולל של 2.5 מליון ל"י. הלוואה תינתן מקרן המשאבים ליצירת מקורות תאסוקה לאקדמאים ובעלי מקצוע.

(קרא מכתב שר האוצר מ-9.3.75)

לא קיבלנו הסקר על שירותי הנדסה. בדר:

בן-דוד: מקרן זו אנחנו נותנים הלוואות לחברות תכנון ומפעלים הקולטים עולים. לגבי חברות זכנון, לאחר שהיו לנו כמה מקרים החלטנו על קריטריון של 50 אלף ל"י צולה המתקבל לעבודה. עסקנו עם 3 חברות, אשר קלטו מעל ל-100 עולים. יות ואלה הן חברות תכנון המעסיקות בעיקר אקדמאים, כולל כלכלנים, ואי חשבון, פנקסנים מדופלמים וכו' - היה זה בשבילנו פתרון חשוב מאוד. כים מקרב העולים, בעיקר עולי ברית-המועצות, הם מהסוג הזה. הם מקבלים ז ההלוואה ל-5 שנים, במקום ל-8 שנים, ומשלמים ריבית גבוהה יותר מריבית זשלמות חברות העוסקות בייצוא. זוהי חברה שפנתה בבקשת הלוואה של 2.5 ליון ל"י היות והיא מאחדת שורה שלמה של חברות. ההלוואה אושרה על-ידי נבקים והמשרד לקליטת האליה אישר לתת להם ערבות ממלכתית.

אני יכול לשפוט מה שהובא לפנינו רק לפי המכתב שלפנינו. המכתב הזה מצביע על לבול וחומר הגדרה משוועים. מי זו אינקובה, ו/או שרותי הנדסה וכו' למה מדובר? אי אפשר לקלוט ב-"ו/או". ארנס:

מי הם בעלי החברות? מלמד:

גם אני שואל: מי הם בעלי החברות? פלומיין:

כיוון שהחומר לא חולק - נדון בנושא זה בישיבה הבאה, לאחר שהחומר יחולק לחברים. יו"ר י. קרגמן:

כיוון שיש פה 4 חברות, ולא חברה אחת, אינני יודע מי העולים הנקלטים בחברה זשקעות ולנאמנות. מה שצריך לעשות הוא להפריד בין החברות כדי שנדע ז כל חברה נפרד קולטת וכמה. אולי זה כבר נכנס לקטיגוריה שאישרנו. קורפו: זננין נראה מפוברק.

ש. לורינץ:

כמה עולים כבר נקלטו בחברות האלה ובכמה זמן? כיצד הם נקלטו? כמה עולים מסוגים אלה נקלטו בחברות אחרות? אני מבין שישנם שוטטים, מודדים וכו' שהחברות צריכות לחטוף אותם, זה לא דורש נדונה, אלא אנשים כאלה חסרים; לעומת זאת ישנם כאלה שצריך להשקיע עבורם כדי להעסיק אותם. כל הדברים האלה דורשים בירור. האם תמיד מחליטים על 50 אלף ל"י, או שמחליטים גם על סכומים קטנים יותר, או גדולים יותר?

מ. פרידמן:

אני מצטער שהחומר לא הוגש. קיבלתי הודעה מהבנק ששלחו את החומר לוועדה. אדאג שהחומר יחולק לחברים. איש לא התכוון לעשות צחוק מהוועדה. אלו הן חברות שלובות.

ח. קורפן:

מהי חברה שלובה?

מ. פרידמן:

אותה בעלות, אבל ההלוואות נפרדות. לכן הבנק ואנחנו נוכל לקבל את הבטחונות הנגדיים. רצינו שכולם יהיו מעורבים.

לחבר-הכנסת קורפן: אני מתפלא על דבריך. היחסים שלנו עם ועדת הכספים אינם כאלה. יכולנו לחלק את הבקשה ל-4 חלקים ולא לבוא לוועדה. לא החלטנו לעשות פבריקציה, אחרת לא היינו מגיעים לשולחן הזה. יכולתי לחלק ולהיות מכוסה. אני חושב שאם הייתי עושה זאת לא היה זה הנגף.

ח. קורפן:

כמה עובדים תקבל כל חברה? יכול להיות שתקבל 30 עובדים במקום 50 עובדים.

ע. בן-דוד:

לפי מיטב ידיעתי, מה שרשום בסקר של הבנק, הוא שחברת אינקובה היא חברה קיימת ונחשבת לחברת התכנון הגבוהה ביותר.

הי"ר י. קרגמן:

לא נדון היום בערבות זו. נחלק את החומר לחברים ואחד-כך נדון בו. כיוון שיש שאלות - תימסרנה גם תשובות. לא נחליט היום.

ע. בן-דוד:

אם תרצו אנחנו יכולים להמציא לכם רשימת העובדים. נקלטו 60 עולים בשנת 1974. החברות קלטו את העולים ב-1974, אך לא קיבלו את הכסף; ב-1975 הן עומדות לקלוט 20-30 עולים נוספים.

לשאלה האם זהו הקריטריון היחיד? - את הקריטריון הזה קבענו רק לגבי חברות התכנון. לחברות תעשייתיות אנחנו נותנים הלוואות גדולות יותר. לשם זה קיימת הקרן של קליטת עולים אקדמאים.

הי"ר י. קרגמן:

לאחר שנקבל את החורם נמשיך לדון בערבות זו.